

باز شدن پای افسانه‌ها به قصه جنگ و صلح

«خانه‌ای برای سیمرغ» عنوان تازه‌ترین اثر محمدرضا آریان‌فر است که توسط انتشارات سوره مهر راهی بازار نشر شده. محمدرضا آریان‌فر در گفت‌وگو

محسن
حسین پور عرب
قصه کتاب

با جام جم درباره «خانه‌ای برای سیمرغ» بیان کرد: در این کتاب به روابط انسان‌ها فرامرزی نگاه شده است. از ارتباط دو نوجوان ایرانی و عراقی با یکدیگر تا ارتباط یک نوجوان با پرنده سیمرغ.

آریان‌فر درباره استفاده از عناصر شاهنامه در این رمان، افزود: این اولین مرتبه نیست که از چنین عناصری در نوشته‌هایم استفاده می‌کنم. در رمان طوقی نیز به دوستی یک پسر بچه با یک پری دریایی در رود کارون پرداخته‌ام. در واقع با استفاده از عناصر شاهنامه هم به پویا نگاه داشتن شاهنامه کمک کرده و هم فضای متفاوتی را در دل رمان ایجاد کرده‌ام. از سوی دیگر با توجه به این‌که در گذشته به شعر گفتن می‌پرداختم و پنج دفتر شعر هم چاپ کرده‌ام به نوعی خواستم در رمان‌هایی که می‌نویسم با استفاده از همان نگاه شاعرانه، جریان داستان را پیش ببرم؛ به عبارتی اکنون در رمان‌هایم شاعرانه نگاه می‌کنم.

وی با اشاره به فضای رمان اظهار کرد: من درباره هر منطقه‌ای که می‌نویسم تحقیق می‌کنم. نسبت به باورها، عقیده‌ها، فرهنگ‌ها و ... مطالعه و تحقیق می‌کنم تا بتوانم فضای حقیقی را در داستانم به رشته تحریر درآورم. در خانه‌ای برای سیمرغ نیز از فضایی که در آن متولد شدم و رشد کرده‌ام استفاده کردم تا بتوانم در عین حضور عناصر جادویی اما فضایی حقیقی را برای مخاطب نگارش کنم.

آریان‌فر در ادامه با تایید این‌که خانه‌ای برای سیمرغ به دوگانه جنگ و صلح پرداخته است، بیان کرد: افرادی که این اثر را مطالعه می‌کنند نظرشان درباره رفتار با هم‌نوعان خود که ملیت و نژادی متفاوت دارند تغییر خواهد کرد. من در خانه‌ای برای سیمرغ با فرهنگ غلط نژادپرستی مقابله کرده‌ام. در این داستان خواستم بگویم که انسانیت هیچ مرزی ندارد.

وی همچنین افزود: مطالعه خانه‌ای برای سیمرغ می‌تواند نگرش‌ها را درباره جنگ و جنگ‌طلبی تغییر دهد. دنیای امروز نیاز به صلح دارد و خانه‌ای برای سیمرغ می‌تواند راوی ارتباط شیرین دو ملت در سایه صلح باشد. این نویسنده نیز به نمادهای مورد استفاده در جدیدترین اثر خود اشاره کرد و گفت: من در این کتاب از نمادهای بسیاری استفاده کرده‌ام. حتی اسامی مورد استفاده هر کدام نمادی هستند که مخاطب باید از آنها رمزگشایی کند. به عنوان نمونه نام کارون نماد حیات است.

آریان‌فر در پایان در پاسخ به این سؤال که خانه‌ای برای سیمرغ چه پیامی را برای مخاطب به همراه دارد، خاطرنشان کرد: من می‌نویسم اما پیام‌دهنده نیستم و به مخاطب اجازه می‌دهم که برداشت خودش را داشته باشد. مطمئن باشید اگر قرار باشد من پیامی را به مخاطب القاء کنم، کار تصنعی خواهد بود.

«سکوت به زبان
مادری» از منظر کاربرد
اندیشه شاعرانه نمونه
خوبی است برای
مطالعه نوجوانان و
لذت از شعر به عنوان
شاخه‌ای از هنر و
ادبیات

حسین تولانی
قصه کتاب

اندیشه، یکی از عناصر اصلی شعر است که در ترکیب با عناصر خیال و احساس پایه‌های ساختمان شعر را می‌سازد. در این راستا، نگاه شاعر به پدیده‌ها و سازوکار او برای به کارگیری این عنصر بسیار تعیین‌کننده است و هنگامی که قرار باشد شاعر برای مخاطب نوجوان شعر بگوید کاربرد این عنصر کمی پیچیده‌تر و تخصصی‌تر می‌شود. چرا که لزوم رسیدن به چنین مرحله‌ای نیازمند شناخت کافی از جهان نوجوانی است. شاعر باید مراقبت کند تا حرف‌هایش تبدیل به بیانیته، پند و اندرز و شعار نشود که در این صورت، هم جهان شعر شکل نمی‌گیرد و هم مخاطب نوجوان امروز با آن اثر ارتباط موثر برقرار نمی‌کند، زیرا ذهنش از ادبیات پندگونه و نمره‌پیارا در کتاب‌های درسی انباشته است.

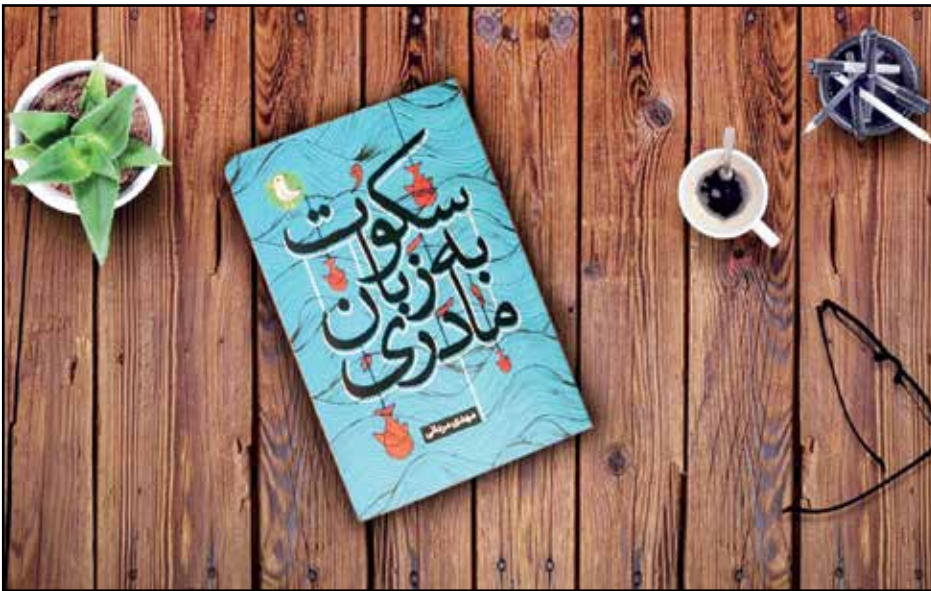
مهدی مردانی، مخاطب نوجوان امروز را به خوبی می‌شناسد و با نگاه، دغدغه‌ها و نیازهای او آشناست. هم به واسطه ارتباطی که سال‌هاست به طور مستقیم در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان با این دسته از مخاطبان دارد و هم به دلیل مصداق‌هایی که تاکنون در آثارش برای نوجوانان سراغ دارم. از این زاویه، نگاهی گذرا کرده‌ام به جهان شعری مردانی در مجموعه شعر نوجوان «سکوت به زبان مادری».

مردانی فقط نوع تفکر و دیدگاه شخصی‌اش را به زبان شعر ترجمه نمی‌کند، بلکه با کشف‌های شاعرانه و آمیزه‌ای از خیال و عاطفه، مخاطب نوجوان را به تفکر می‌اندازد. چه در آنجا که تخریب محیط زیست را به چالش می‌کشد و اعتراض دارد: ... گمان کنم این شهر / خیال جنگل را / مودیان به بلعیده‌ست / و بعد خواب مرا در دل خودش دیده‌ست (ماهی‌ها در خیابان / ص ۷)

و چه در شعرهایی با دیدگاهی اجتماعی و اقتصادی، چالش زندگی امروز و مسائل معیشتی را به تصویر می‌کشد و تعریف کلیشه‌ای شعر را در ذهن مخاطب به هم می‌ریزد؛ همان تعریفی

نگاهی به مجموعه شعر نوجوان «سکوت به زبان مادری»
سروده مهدی مردانی

ترجمه اندیشه به زبان شعر

که شعر را از زندگی روزمره جدا می‌داند و آن را فقط به عنوان پدیده‌ای احساساتی و سانتیمانتال (احساسات‌گرایی در مقابل عقل‌گرایی) معرفی می‌کند:

سوالش راه به آب انداخت ماهیگیر: / «دلت می‌آید آیا / زن و فرزند من امشب دوباره بی‌غذا باشند؟» ... (سوال ماهیگیر / ص ۹) گوشه‌ای کنار پارک / تازه می‌شود دوباره / داغ این زغال‌ها / سرخ مثل گونه‌های او / از فروش این بلال‌ها / ... (علامت سوال / ص ۳۵)

نگاهی دقیق‌تر به این شعرها نشان می‌دهد شاعر حتی در انتخاب اسم نیز هوشمندانه رفتار کرده و کلمه «سوال» را در آنها گنجانده است تا مخاطب را به تفکر و یافتن پاسخ وادار کند.

از دیگر مصداق‌های کاربرد اندیشه در شعرهای سکوت به زبان مادری، دسته‌ای از شعرهاست که مردانی در آنها از عنصر اندیشه کمک می‌گیرد تا شور حرکت و جنبش را در شعر و در ذهن مخاطب بیدار کند و امید را در برابر ناامیدی قرار دهد. مردانی در شعر «آب / ص ۲۵» مضمون حرکت و تلاش را به بهانه عبور و جوشش آب از دل تخته سنگ این گونه روایت می‌کند: سرش را باز هم کوبید روی سنگ / همه گفتند: این کاری بیهوده‌ست / همه گفتند: راهی نیست / تا بوده همین بوده‌ست / ولی او بادی روشن / به امیدی که آخر می‌کند کاری / چکید و / از دل آن سنگ جاری شد

مردانی برای رهایی از افتادن به دام شعار، اندیشه را با نگاه و خیال شاعرانه پیوند می‌زند تا به کشف شاعرانه دست یابد. او در آغاز شعر «حرف‌های تازه / ص ۱۳» از گرفتار شدن نهنگی زخمی در تنگ شیشه‌ای می‌گوید و در پایان با ضربه‌ای ناگهانی به فکر مخاطب تلنگر می‌زند:

... حرف‌های تو / از دهان من بزرگ‌تر شده‌ست

«سکوت به زبان مادری» از منظر کاربرد اندیشه شاعرانه نمونه خوبی است برای مطالعه نوجوانان و لذت از شعر به عنوان شاخه‌ای از هنر و ادبیات و نیز مصداق موفق اندیشه‌ورزی در شعر است برای شاعران تازه‌کار در حوزه شعر نوجوان.